

Dr. Margarete Kirchner-Bockholtová

Rozšírenie liečebného umenia

Keď Rudolf Steiner začal šíriť svoj svetový názor a keď sa okolo neho zhromažďovalo čoraz viac ľudí, veľmi často sa stávalo, že ho prosili o radu, ako dať do poriadku svoje zdravie, ako prekonať chorobu. Bolo samozrejmé, že tak veľký vediaci človek je predsa tiež veľkým liečiteľom. Kedykoľvek za ním ľudia prišli, vždy bol ochotný poskytnúť radu tohto druhu, ale väčšinou doporučoval lieky, ktoré pripravovala M. E. A. Ritterová zo starého, vrodeneho umenia, ktorých účinkov vyskúšala sama na sebe.

Neskôr však, keď sa k anthroposofickému hnutiu pridružili aj lekári, dával Rudolf Steiner svoje rady radšej lekárom a zároveň začal podávať nové lieky alebo aj celé výrobné postupy. V malom laboratóriu v Dornachu, kde sa zhotovovali rastlinné farby pre maľby v kupoliach prvého Goetheana, začal tiež Dr. Schmiedel s výrobou liekov. Keď sa potom v roku 1920 zišiel väčší počet lekárov, predniesol k nim Dr. Steiner svoj "prvý lekársky kurz". Niektorí z nich chceli zakladať kliniky, na ktorých by sa duchovnovedné poznatky prevádzali do liečebnej praxe. Tak vznikol Inštitút pre klinickú terapiu v Stuttgarte, vedený Dr. Palmerom, Dr. Friedrichom Husemannom, Dr. Peipersom a Dr. Nollom, a Dr. Ita Wegmanová získala v Arlesheima dom, ktorý dala prestavať na malú skromnú kliniku.

Približne v tejto dobe, v auguste 1921, som prišla do Dornachu, kde som hľadala nové umenie eurytmie, hoci som mala za sebou štátne skúšky z medicíny. Nemala som ďaleko k tomu, aby som v prospech eurytmie zavesila medicínu na kliniec. Po dobu jedného roka som sa učila pod vedením pani Márie Steinerovej, ktorá ma s najväčšou láskavosťou prijala za svoju žiačku. Po ročnom eurytmickom školení som mala rozhovor s pani Steinerovou a povedala som jej, že mi spôsobuje veľké ťažkosti byť naďalej len niekým, kto sa len učí, a že po dlhom štúdiu medicíny túžim vykonávať nejaké zamestnanie. Vypočula moje želanie s veľkým porozumením a navrhla mi, aby som sa s pani Felsovou ujala vedenia eurytmickej školy v Stuttgarte, ktorá bola práve založená. Bol horúci letný deň, keď v jednej z miestností za javiskom v truhlárni došlo k tomuto rozhovoru. Ale v tom okamihu, ako som sa mohla vyjadriť, vošiel do izby Dr. Steiner. Podal mi ruku a povedal s dôrazom na každom slove: "Tak čo, pani doktorka, ako sa Vám vedie?"

Nič viac. Napriek tomu ma tieto slová zasiahli ako blesk. Nejde dosť dobre vysvetliť, čím to, že som okamžite pochopila, čo mi chcel povedať. Titul, ktorý zdôraznil, pomaly povedané slová, zvolená chvíľa - v mojom vnútri nebola ani stopa pochybnosti, ako mám rozumieť jeho slovám.

Znamenali: šuster, drž sa svojho kopyta! Krátko nato sa ma Dr. Ita Wegmanová spýtala, či by som chcela nastúpiť ako asistentka na jej už rok fungujúcu arlesheimskú kliniku.

Teraz začala veľká doba učenia. Dr. Steiner často prichádzal na kliniku, aby videl pacientov, a jeho objavenie sa bolo zakaždým udalosťou. Často sme sa (Dr. Walterová a ja) mohli zúčastniť týchto návštev v lekárskej izbičke Dr. Wegmanovej. Tieto rozhovory stenografovala Dr. Walterová a jej poznámky sme neskôr spracovávali, takže dodnes máme uchované záznamy z týchto hodín. Pre každú z jeho návštev sme všetko starostlivo pripravili, k dispozícii boli analýzy a nálezy z

vyšetrení; všetko si prezeral čo najpresnejšie.

Ale keď potom stáli pacienti pred ním, bola jeho metóda úplne odlišná od tradičných postupov. Zadíval sa na pacienta v ostrom sústredení a jeho pohľad sa obracal k jednotlivým článkom jeho bytosti. Mal možnosť skúmať príčinu choroby exaktným jasnozrením. Symptómy choroby sa mu zhŕňali do súvislého komplexu príčin prehľadného vo svojej celistvosti, časový priebeh sa stával nepominuteľnou prítomnosťou.

Pacientovi, ktorý po roky trpel ekzémami, tak mohol raz povedať, že ich príčina spočíva v otrave, ktorú si privodil v detstve. Pacient si spočiatku nemohol na nič spomenúť, ale potom mu napadlo, že sa približne v deviatom roku raz v učebni fyziky omylom napil kyseliny soľnej. Príčinu ochorenia, ktorá ležala o niekoľko desaťročí v minulosti, postrehol Rudolf Steiner v človeku, ktorý teraz stál pred ním. Tak je možné pochopiť, že sa obvyklé diagnózy väčšinou stávali zbytočnými, lebo to, čo prehliadal jeho pohľad, bol vždy obraz úplne osobitého ochorenia v celkom osobitom prípade. Vo svetle takého poznania vyplynula zároveň terapia. Kým dnes typické obrazy určitých chorôb popisujeme a určujeme tak, že ich vidíme takpovediac odlúčené od jednotlivca, ktorý nimi trpí, tu tomu bolo práve naopak.

Keď Dr. Steiner dospel k exaktnému zisteniu určitej choroby, hľadal na tomto základe terapiu a naozaj je možné povedať, že pre túto terapiu mal k dispozícii celý svet.

Svojim obsiahlym rozhlľadom vždy videl, ako sa človek rodí z mikrokozmu a ako je spätý s prírodou, rastlinami, nerastami, kovmi. A hoci deje prebiehajúce v človeku prešli transformáciou, predsa vykazujú podobnosti s podobnými dejmi vo vonkajšej prírode, a preto je v prípade choroby možné zapojiť do liečenia príbuzné prírodné sily. Tieto prírodné procesy boli pre R. Steinera zjavné a vnímateľné. Toto jeho poznanie bolo pre nás, mladých ľudí, priamo ohromujúce, či už išlo o nerasty a kovy s ich rozmanitými soľami a zlúčeninami, alebo o rastliny, vždy vedel bezpečne voliť.

Od rias a húb k najvyspelejším rastlinám - zo všetkých okruhov vyberal lieky.

Niekedy dokonca považoval za potrebné pre určitého pacienta zmeniť zloženie vzduchu. Jeden z jeho pacientov sa ťažko prebúdzať a často býval plne výkonný až k večeru. Mal sa prebúdať do vzduchu silne nasýteného kyslíčnikom uhličitým, aby sa proces prebúdzania zintenzívňoval práve prekonávaním tejto prekážky. A tak sme v izbe tohto pacienta obohacovali vzduch kyslíčnikom uhličitým - kľúčovou dierkou.

Nebola to jednoduchá procedúra predovšetkým preto, že bolo treba zachytiť okamih, ako sa pacient sám od seba zobudil.

Pokiaľ ide o výrobu jednotlivých liekov, objavovali sa stále nové varianty a nové údaje. Dr. Steiner často sám starostlivo udával detaily výroby, ako napríklad, že je potrebné určitý kov najprv previesť do podoby pary, aby sa potom usadil v podobe zrkadla.

Len jedinou metódu liečenia ale Rudolf Steiner nikdy nepoužil - priamy prenos vlastnej sily, teda v istom zmysle liečenie magické. Pre neho, ktorý mal k dispozícii všetky sily okolitého sveta v najvyššom a najširšom zmysle, by určite bolo niečím ľahkým, aby liečil aj týmto spôsobom, ale zo svojho poznania o vývoji ľudí musel takýto postup odmietnuť ako niečo, čo nezodpovedá dobe. V našom svetovom období pre neho platil ako najvyšší cieľ uplatnenie slobody. Nechcel predvádzať ojedinelý úkaz človeka - liečiteľa, ale chcel založiť školu, aby bolo možné sa naučiť všetky liečebné metódy, ktoré udával a ktoré boli prehľadné.

Bolo by chybou si predstavovať, že učenie pod návodmi takého učiteľa prebiehalo pre nás mladých ľudí bez prekvapení a duševných skúšok. Duchovné zjavenia a priehľady do podstaty ľudskej bytosti, ktoré sa tu pred nami otvárali, dosahovali veľmi

často až na hranicu toho, čo sme mohli obsiahnuť a uniesť. Poznanie o prírode a vesmíre, ktoré sa pred nami rysovalo, zostávalo jedinou a neopakovateľnou udalosťou, a predsa sme museli bez prestania zápasit' s otázkou, ako by aj naše vlastné nedostatočné Ja mohlo dospieť k tomuto poznaniu umeniu

Aj niektoré jeho hodnotenie ľudí bolo prekvapujúce a to aj pri miernosti a dobrotivosti, ktorú sme u Rudolfa Steinera poznali. Mala som raz na starosť pacientku, ktorá žila v podnájme v ktoromsi dome, a pýtala som sa Dr. Steinera, čo treba urobiť, pretože liečenie choroby vlastne znateľne nepokračuje. A on na to povedal: Viete, ono nie je ľahké sa uzdraviť, keď bývate u takého jedovatého dedka!

Jeho múdrosť zakaždým udrela klinček na hlavičku, jeho blahodárna vecnosť nepoznala sentimentalitu, čo povedal, dýchalo vždy pravdou. Vďaka tomu sme žili v ovzduší úplnej dôvery a až táto dôvera nám vlastne poskytovala možnosť učiť sa celkom iným spôsobom, než na aký sme boli zvyknutí na univerzite. Keď sme hneď nerozumeli jeho údajom, neodkladali sme ich stranou, ale zápasili sme o to, aby sme samy dorástli až k ich pochopeniu. Tak bola čo najsilnejšie podnecovaná naša vlastná aktivita.

Keď sme pracovali s pacientmi podľa údajov Rudolfa Steinera, či už pomocou lekárskej starostlivosti alebo pomocou liečebnej eurytmie, masáží, kúpeľov atď, pokúšali sme sa zároveň porozumieť všetkému, čo nám povedal o spojení článkov ľudskej bytosti u pacientov a o príčine choroby. Ak Rudolf Steiner povedal: "Tu správne nezasahuje astrálne telo, robte to a to učili sme sa tým, aby sa v nás zapálila vnútorná otázka, s ktorou sme zakaždým pristupovali k práci. Stále sme žili s pociťovaným ostňom otázok, a tak to nebolo učenie pomocou vedomostí prijímaných do pamäte, ale učenie z vnútornej hľadajúcej a pýtajúcej sa aktivity, ktorá nakoniec vyústila do procesu poznania. Tým, že sme zápasili o odpovede, museli sme pracovať na svojej vlastnej premene a často kvôli porozumeniu priberať na pomoc i poznatky veľmi odľahlé. A keď sme po nejakej dobe mali dojem, že určite veci rozumieme, svetlo nám niekedy nečakané svetlo na celé veľké oblasti.

Tu musím pripomenúť, že všetko, čo som uviedla o našom učení, však rovnakým spôsobom neplatilo pre pani Dr. Wegmanovú. Tá bola vtedy už zrelým človekom a svojou doterajšou pôsobnosťou si získala nielen veľkú lekársku skúsenosť, ale aj mimoriadnu schopnosť vcítania sa do bytosti ľudí a do individuálneho obrazu choroby. Jej duševná oddanosť každému jednotlivému prípadu jej umožňovala nájsť správny liek pomocou (ako to nazýval Rudolf Steiner) lekárskej inšpiračnej a intuitívnej sily. Nemala prirodzene jeho jasný prehľad ani jeho hlboký priehľad do všetkých síl prírody, ale dokázala sa tak intenzívne vžívať do obrazu ochorenia, že jej údaje Dr. Steinera pripadali ako niečo samozrejmé.

Ita Wegmanová mala porozumenie pre to, na čom v najhlbšom zmysle záležalo. Na tomto svojom mieste stála z hlbkej a osudovej spojitosti s Rudolfom Steinerom, povolaná k tomu, aby spolu s ním otvorila nový prístup k prameňom liečebnej pôsobnosti. Z týchto vnútorných predpokladov sa po požiari prvého Goetheana obrátila na Rudolfa Steinera s otázkou: "Nemôžeme obnoviť mystéria lekárstva v kresťanskom zmysle?"

Ako vedúca lekárskej sekcie Anthroposofickej spoločnosti pri Goetheane mala v spolupráci s Rudolfom Steinerom uskutočniť práve toto.

Na mňa pripadla v tejto dobe starostlivosť o pacientov v novo získanom "Sonnenhofe" * a k tomu špeciálna práca na rozvoji liečebnej eurytmie. Počas

* Slniečny dvor, domov pre postihnuté deti v Arlesheime

lekárskeho kurzu v roku 1920 boli dané základy tohto nového druhu terapeutickej činnosti a od tej doby Rudolf Steiner svoje údaje v tejto oblasti stále rozširoval a doplňoval. Organicky sa tiež do môjho osudu včlenil rok, ktorý som venovala výlučne eurytmickému vzdelaniu.

Dr. Steiner od nás vždy žiadal plnú angažovanosť v práci a často od nás očakával viac, než by sme boli ochotné si trúfať, a s touto dôverou sa prebúdzali ďalšie sily. Tak napríklad, keď som sa na klinike zaoberala liečebnou eurytmiou sotva dva mesiace, prišiel z Anglicka list so žiadosťou, či by som tam nepredniesla prednášku o liečebnej práci s eurytmiou. A stálo v ňom, že ma odporučil Dr. Steiner. Protestovala som a uvádzala som, že to predsa nie je možné, pretože prevádzkujem liečebnú eurytmiu len krátku dobu a tiež ani neviem dostatočne anglicky.

Jeho odpoveď znela: "Ale liečebnú eurytmiu viete a v angličtine sa môžete rýchlo zdokonaľiť."

O niečo neskôr som dospela k názoru, že by som sa nemala zamestnávať výlučne liečebnou eurytmiou, ale mala by som sa viac zapracovať do práce s liekmi. Keď som to povedala Dr. Steinerovi, odpovedal: "Vyčkajte kludne času, to príde úplne samo od seba, ale liečebná eurytmia je váš osud."

Liečebná pôsobnosť Rudolfa Steinera, tak odlišná od všetkého, čo tu bolo, chytajúc celého človeka, podnietila u mnohých mladých študentov intenzívne pýtanie a hľadanie. Bol to spôsob liečenia vychádzajúci v ústrety ich vlastnej vnútornej predstave o ich povolání. Ale ako sa tomu naučiť? Tu nešlo len o to priučiť sa novým metódam navyše k doterajším, ale o to prebudiť v sebe k životu liečivé sily. To mohlo byť cieľom iba pre zvláštnu cestu vnútorného školenia a pre trpezlivo cvičiacu prácu na sebe. Mladí medikovia a lekári nehľadali len prehĺbené poznanie, ale možnosť vnútorného vývoja, ktorý by bol schopný prehĺbiť a obnoviť samo lekárstvo. Na nesmelé otázky, s ktorými chodili za Dr. Steinerom, im dával odpovede vrcholiace vo vete: "Čo hľadáte, je humanizácia medicíny."

Pretože si prial, aby všetko vychádzalo konkrétne od človeka a bolo ďalej nesené ľuďmi, dal im radu: "Obstarajte 30 až 40 mladých lekárov, ktorí zmýšľajú tiež tak, potom vám dám kurz." Najprv to boli študenti medicíny Henk a Maddy van Deventer a Helene von Grunelius, ktorí ho oslovili. My na klinike sme s veľkou účasťou sledovali všetko, čo sa z toho malo vyvinúť.

V januári 1924, v priamej nadväznosti na Vianočný zjazd k založeniu Všeobecnej anthroposofickej spoločnosti, sa uskutočnil prvý kurz pre mladých lekárov a medikov, prvý kurz v rámci novozaloženej lekárskej sekcie.*

Na klinike sa teraz Dr. Steiner objavoval skoro denne, väčšinou dopoludnia. Bol však ochotný pomôcť aj v mimoriadnych prípadoch, keď išlo o ťažké akútne prípady.

Jedného dňa v lete 1923 Rudolf Steiner, keď najprv prešiel všetky izby, aby videl pacientov, zavolať pani Dr. Walterovú a mňa a povedal nám, že na klinike na nás v budúcnosti musí vložiť ešte väčšiu zodpovednosť. Že je to nutné, aby mohol s Dr. Wegmanovou viac než doteraz spolupracovať pre anthroposofické hnutie a medicínu, pretože sa rozhodli, že spoločne napíšu lekársku knihu.

Od tej doby sa práca zase utvárala trochu inak. Každé ráno, keď s nami všetko prehovorila, jazdievala pani Dr. Wegmanová do ateliéru Dr. Steinera a pracovala tam

* Jedná sa o kurz pre mladých lekárov – tzv. "veľkonočný kurz 1924 'Meditative Betrachtungen und Anleitungen zur Vertiefung der Heilkunst, GA 316 - meditatívne pozorovanie a návody k prehĺbeniu liečenia

s ním až do jedenástich hodín. Potom spolu s ním prichádzali na kliniku v malom tmavomodrom Forde, obyčajne v sprievode hrubosrstého psíka, ktorému Rudolf Steiner dal meno "Musolini" a ktorý nerád opúšťal svoje miesto vo vozidle. Potom začínala ordinácia.

Pre Rudolfa Steinera bolo veľkou radosťou, že kniha, ktorú písal s Itou Wegmanovou, mohla byť do istej miery dokončená. Jej obsahy s korektúrami dostal ešte na svojom lôžku počas choroby. Kniha vyšla po jeho smrti roku 1925 pod názvom: Základy pre rozšírenie liečebného umenia podľa duchovnovedných poznatkov. Bol tým zasadený zárodok nesúci v sebe veľké budúce sily rastu. Rudolf Steiner o tejto knihe povedal: Tú knihu bude treba chápať len ako úplne prvý, elementárny začiatok, a až keď my už dávno nebudeme nažive, vznikne z toho rozvinutá veda. Pritom ide o to, že všetko musí prechádzať živým človekom. V čase, keď aj v lekárstve sa stále viac šíri materialistický svetonázor a kedy hrozí, že vplyvom technickej a mechanickej diagnostiky sa stratí schopnosť pohľadu na človeka, položil Rudolf Steiner s Itou Wegmanovou začiatky k obnove lekárstva, ktoré celo vychádzajú z poznania človeka. Poznanie človeka, ktoré nemá na zreteli len vonkajšie články jeho bytosti, ktoré môžu ochorieť, ale aj to, čo večný podiel človeka chce a musí prežiť prostredníctvom choroby. Tento pohľad na chorobu a liečenie sa môže ďalej rozvíjať na pozadí poznatkov o reinkarnácii a karme, ktoré nám dal Rudolf Steiner.

Z knihy Wir erlebten Rudolf Steiner, Erinnerungen Seiner Schüler
(Zažili sme Rudolfa Steinera, spomienky jeho žiakov)